

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ – ΜΙΚΡΟΚΕΙΜΕΝΑ

Σε ερωτήσεις που αφορούν την κατανόηση κειμένου, οι μαθητές καλούνται να παρουσιάσουν τις βασικές ιδέες του κειμένου, τα επιχειρήματα του συγγραφέα, να εντοπίσουν τους προβληματισμούς που αυτός θέτει, τις θέσεις που υποστηρίζει.

ΠΩΣ ΑΠΑΝΤΑΜΕ ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ακολουθούμε την εξής διαδικασία:

1. Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο και εντοπίζουμε το σημείο του κειμένου, όπου βρίσκεται η απάντηση στο ερώτημα.
2. Συνθέτουμε μια παράγραφο, ξεκινώντας με θεματική πρόταση, στην οποία συμπυκνώνουμε την άποψη του συντάκτη. Μεταφέρουμε τις απόψεις του με δικά μας λόγια, αποφεύγοντας την αυτούσια μεταφορά λέξεων, τις οποίες αντικαθιστούμε με συνώνυμες. Μπορούμε να ξεκινήσουμε με αναφορά στον συγγραφέα (π.χ. *Ο συγγραφέας υποστηρίζει..., Σύμφωνα με τον συγγραφέα του κειμένου...*)
3. Προσέχουμε στις λεπτομέρειες να στηρίζουμε τη θεματική περίοδο με τη χρήση του καταλληλότερου τρόπου ανάπτυξης, αλλά και διορθωτικών λέξεων για την επίτευξη συνοχής.
4. Δημιουργούμε κατακλείδα, στην οποία ανακεφαλαιώνουμε τα σημαντικά στοιχεία.

ΠΩΣ ΔΙΑΚΡΙΝΟΥΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Το θέμα του κειμένου είναι γενικό και η θέση ειδική. Παραδείγματος χάρη, το θέμα του κειμένου μπορεί να είναι ο ρατσισμός και η θέση του συντάκτη ότι το σχολείο πρέπει να βοηθήσει στην αντιμετώπισή του.

- Το **θέμα** βρίσκεται συνήθως στον πρόλογο, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις εντοπίζεται και στον τίτλο. Κατά την ανάγνωση του κειμένου πρέπει να εντοπίσουμε ποια είναι η βασική έννοια, γύρω από την οποία ο συντάκτης αναπτύσσει τις απόψεις του. Συχνά, η επανάληψη μιας λέξης ή η χρήση νόμιμων υποδεικνύει το θέμα του κειμένου.
- Η **θέση** του συγγραφέα είναι η άποψή του για το θέμα. Με άλλα λόγια, τι πιστεύει σχετικά με αυτό, πώς το κρίνει, ποια γνώμη εκφράζει. Δεν πρέπει να περιμένουμε ότι η θέση του διατυπώνεται πάντα με τη χρήση α' προσώπου (π.χ. *Προσωπικά πιστεύω, νομίζω, θεωρώ κτλ.*), μιας και τις περισσότερες φορές αξιοποιείται το γ' πρόσωπο, ώστε να υπάρξει αντικειμενικότητα και αξιοπιστία στα λεγόμενα.
- Για να βρούμε το **στόχο**, την πρόθεση, του συγγραφέα πρέπει να αναρωτηθούμε αρχικά γιατί έγραψε το κείμενο, πού αποσκοπεί, τι θέλει να πετύχει. Στόχος του είναι να ενημερώσει, να πληροφορήσει για το θέμα, να προβληματίσει, να αφυπνίσει;

ΠΩΣ ΑΠΑΝΤΑΜΕ ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΨΗΣ

Προκειμένου να ανταποκριθούμε με επιτυχία σε ασκήσεις που ζητούν την ανάπτυξη και τον σχολιασμό μιας θέσης, ιδέας, άποψης σε παράγραφο, είναι καλό να ακολουθήσουμε τα εξής:

1. Διαβάζουμε το απόσπασμα και την παράγραφο, στην οποία εμπεριέχεται, για να το εντάξουμε στο κατάλληλο επικοινωνιακό πλαίσιο.
2. Προχωρούμε στη γλωσσική επεξεργασία του αποσπάσματος, αντικαθιστώντας τις λέξεις με συνώνυμες χωρίς να αλλοιώνεται το νόημά του. Έπειτα, διατύπωνε την περίοδο, στην οποία θα υπάρχει η βασική θέση που υποστηρίζουμε.
3. Οι λεπτομέρειες της παραγράφου μας πρέπει να στηρίζουν τη θέση που διατυπώνεται στο απόσπασμα, για αυτό είναι προτιμότερο να αναπτύσουμε την παράγραφο με τη μέθοδο της αιτιολόγησης ή του αιτίου – αποτελέσματος (εκτός και αν η εκφώνηση ορίζει κάποιον συγκεκριμένο τρόπο ανάπτυξης).
4. Προσέχουμε ώστε η απάντησή μας να διαθέτει συνοχή, συνεκτικότητα και τριμερή δομή.

Στην παράγραφο μας είναι καλό να αποφεύγεται η μεταφορική χρήση της γλώσσας, αλλά και φράσεις, όπως: *η άποψή μου είναι, πιστεύω, νομίζω, θεωρώ* και γενικότερα η χρήση του α' προσώπου. Προτιμότερο είναι να αξιοποιηθούν φράσεις, όπως: *αποτελεί γενική διαπίστωση ότι..., ελάχιστοι θα διαφωνούσαν με την άποψη ότι...*

ΠΩΣ ΑΠΑΝΤΑΜΕ ΣΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΠΟΨΗΣ

Με αφορμή την άποψη που διατυπώνεται στο κείμενο, είναι πιθανόν να ζητηθεί από τους μαθητές να αναπτύξουν την προσωπική τους γνώμη σχετικά με το θέμα. Σε αυτές τις περιπτώσεις η απάντηση δεν στηρίζεται στις πληροφορίες του κειμένου. Μπορούν, ωστόσο, να μας βοηθήσουν στον προσανατολισμό των απόψεών μας, γιατί η απάντηση πρέπει να συνίσταται στις προσωπικές μας γνώσεις.

1. Ξεκινάμε την ανάπτυξη της παραθέτοντας τη θεματική περίοδο, στην οποία διατυπώνουμε τη θέση μας, αποφεύγοντας τη μεταφορά αυτούσιων λέξεων του κειμένου.
2. Στη θεματική περίοδο εντάσσουμε τη βασική έννοια και το ζητούμενο.

3. Συνθέτουμε επιχείρημα που συσχετίζει αιτιωδώς τα μέλη της εκφώνησης που απαντούμε, δηλαδή στο ερώτημα «γιατί».
4. Συνθέτουμε κατακλείδα στην οποία συνοψίζουμε την τοποθέτηση μας.

ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ, ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο πλαίσιο της κατανόησης ενός κειμένου εντάσσεται και ο εντοπισμός των σημείων που δηλώνουν τη βεβαιότητα ή την αβεβαιότητα του συντάκτη, οι οποίες εκφράζονται συνήθως με συγκεκριμένες επιλογές στη γλώσσα και στο περιεχόμενο.

Β ε β α ι ό τ η τ α

- Ρήματα σε οριστική έγκλιση.
- Φράσεις με τις οποίες ο ποιητής δηλώνει την ευθύνη για την αλήθεια του περιεχομένου της πρότασης που εκφωνεί (π.χ. συμφωνώ, διαφωνώ, αποδέχομαι, ενστερνίζομαι, βεβαιώνω).
- Ρήματα δεοντολογικού περιεχομένου (π.χ. πρέπει, επιβάλλεται).
- Επιρρήματα: ποτέ, ασφαλώς, βέβαια, σίγουρα, αναντίρρητα, απολύτως, αναμφίβολα.
- Βεβαιωτικές εκφράσεις: είναι σαφές ότι, το βέβαιο είναι, όλοι συμφωνούν ότι.
- Γ' πρόσωπο για να προσδώσει αντικειμενικότητα στην πληροφορία και να την παρουσιάσει ως αναμφισβήτητη.
- Α' πληθυντικό πρόσωπο για να δηλώσει ότι η άποψη που εκφράζεται είναι συλλογική.
- Χρήση παραδειγμάτων, γεγονότων, τεκμηρίων που μαρτυρούν τη βεβαιότητά του & ενισχύουν τις θέσεις του γράφοντος.
- Αντωνυμίες που αυξάνουν την απολυτότητα: καθένας, όλοι, κανένας.
- Ρητορικές ερωτήσεις που εκφράζουν έντονη άρνηση ή έντονη κατάφαση (π.χ. Ποιος δε θα συμφωνούσε ότι η χώρα παρουσιάζει ραγδαία παρακμή;).

Α β ε β α ι ό τ η τ α

- Ρήματα σε δυνητική οριστική για να δηλωθεί η πιθανότητα, η δυνατότητα, η αβεβαιότητα (π.χ. θα μπορούσε, θα ήταν δυνατό, μπορεί να).
- Ρήματα σε υποτακτική, η οποία αναφέρεται στο μέλλον και, επομένως, έχει πιθανολογικό χαρακτήρα.
- Επιρρήματα: ίσως, ενδεχομένως, μάλλον, πιθανόν.
- Φράσεις: είναι πιθανό, είναι ενδεχόμενο, δεν είναι απίθανο.
- Ερωτήσεις μερικής άγνοιας που εκφράζουν τον προβληματισμό και την απορία του συντάκτη και δηλώνουν μικρό βαθμό βεβαιότητας (π.χ. Ποιος ξέρει άραγε πού θα οδηγηθεί η χώρα;).

ΠΩΣ ΕΝΤΟΠΙΖΟΥΜΕ ΤΗΝ ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Κάθε συγγραφέας αντιμετωπίζει, προσεγγίζει, ερμηνεύει ένα θέμα με διαφορετικό τρόπο, από διαφορετική οπτική γωνία.

Υ π ο κ ε ι μ ε ν ι κ ή

Η υποκειμενική προσωπική οπτική εσωτερική του συγγραφέα επιβεβαιώνεται μέσα από:

- Συνοποδηλωτική – ποιητική λειτουργία της γλώσσας. Έτσι ευαισθητοποιούνται και αναδεικνύονται εναργέστερα τα συναισθήματα και η βιωματική φόρτιση του συγγραφέα.
- Χρήση α' ενικού προσώπου, καθώς απηχεί τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη και εκφράζει υποκειμενισμό.
- Ενεργητική σύνταξη, καθώς το ύφος γίνεται απλό, άμεσο, προσωπικό.

Α ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ή

Η αντικειμενική, ουδέτερη, αμερόληπτη οπτική (εξωτερική) του συγγραφέα, επιβεβαιώνεται μέσα από:

- Δηλωτική – αναφορική λειτουργία της γλώσσας, καθώς παραθέτει με αξιοπιστία και αντικειμενικότητα επιχειρήματα, τεκμήρια, απόψεις, αποσπάσματα αυθεντιών που διακρίνονται για την καθολική ισχύ και εγκυρότητα.
- Χρήση γ' προσώπου, ώστε να αποδώσει με εγκυρότητα τα στοιχεία, μιας και το γ' πρόσωπο προσδίδει καθολικότητα, αντικειμενικότητα, αποστασιοποίηση από προσωπικές κρίσεις.
- Παθητική σύνταξη, καθώς αισθητοποιείται το γεγονός, αναδεικνύεται το θέμα αξιόπιστα και το ύφος αποκτά επισημότητα.

Α Σ Κ Η Σ Η Ε Φ Α Ρ Μ Ο Γ Η Σ

Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (100-150 λέξεων) την προσωπική σας άποψη απέναντι στη θέση που εκφράζεται στο παρακάτω απόσπασμα:

Η ανδρική ταυτότητα γράφει «ανταγωνιστικότητα και ισχύς», ενώ η γυναικεία «συναισθηματισμός». Οι άνδρες είναι για διευθυντικές θέσεις, ενώ οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για επαγγέλματα που απαιτούν φροντίδα.